

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Első félév.

Kolozsvár, Junius' 13kán, 1899.

21. szám.

Tartalom: Statisztikai adatok Erdélyről, (Válaki)-185. l. Meglátogatatom'azaty'aknak (1870) vétkeket a fiakban, 187. l. A' kinyallatás' eltöröltetése Glasgowban (18) 190. l.

Statistical adatok Erdélyről.

Erdélyben, és a' hozzája kapcsolva levő részekben a' közelebb elmúlt 1858ik esztendőben volt:

I.

	királyi város	mező város	municip. kiváltságos helység	falú	lelkek' száma (a' rendszerezett katonaságon kívül.)
Vármegyék- és magyar vidékekben	4	35	10	1904	1,168,500
Székely székekben	1	13	7	437	355,235
Szász székek- és vidékekben	6	17		248	381,220
Összesen:	11	65	17	2589	1,902,953

II.

	r. catholicus	egy. görög hitű	nem egyesült görög hitű	ev. reformatus	ev. lutheranus	unitarius	zsidó	Együtt 1,902,953.
Vármegyék- és magyar vidékekben	56261	514280	379419	160524	43099	11794	3125	
Székely székekben	145670	30669	27861	113518	88	35486	141	
Szász székek- és vidékekben	15296	31543	166505	1686	167147		43	
Összesen:	217227	575492	573785	275528	210334	47280	3507	

III.

Pap és szerzetes:	r. catholicus	egy. görög hitű	nem e. görög hitű	protestans	összesen
	523	1485	976	1614	3598

Ugyan a közelebbi múlt 1858-ik évben az Erdélyhez kapcsolva levő részekben találtatott:

I.

	mező vá- ros	municip. helység	falú	lélek (a' katonaság- kivül)
Közép Szolnok vármegyében	5	1	143	52,724
Kraszna vármegyében	3	1	72	103,549
Zaránd vármegyében	1	-	98	31,111
Kővár' vidékén	3	-	88	40,738
Összesen:	10	1	401	208,122

II.

	r. cathol. ekklézsia	egy. görög hitű ekkl.	protestans ekklézsia	nem egy. g. hit. ekkl.
Közép Szolnok vármegyében	4	173	47	
Kraszna vármegyében	2		22	
Zaránd vármegyében	3		4	50
Kővár' vidékén	2	70	4	13
Összesen:	11	243	77	43

III.

	r. catho- licus	egy. gör. hitű	ev. refor- matus	luther.	unitár.	nem egy. gör. hitű	zsidó
Közép Szolnokban	2790	85,674	29,934				
Krasznaiban	3390		14,195				290
Zarándban	2172		395			28,543	3
Kővár' vidékén	1399	30,330	1036			2973	
Összesen:	9751	116004	45,560	-	9	36,516	293

	kir. város	m. város	m. helység	falú	lélek
Erdélyben 's a' hozzája kapcsolva levő részekben vala	11	65	17	2589	1,902,953
A' részekben külön	-	10	1	401	208,122
Az alsó számokat a' felsőkből levon- va marad	11	55	16	2188	1,694,831.

Hiteles kútfőkből közli:

„Meglátogatom az atyáknak vételket a' fiakban!”

(Elbeszélés.)

A' sötét ember.

A' Z... vidéken húzamosabban mulatónak egy ember fogja figyelmét magára vonni, ki egész vidékben egyedül nem kíván érdeket gerjeszteni maga iránt; még is csaknem egyedül gerjeszt. Az ember merő ellenkezésekből áll, 's legellenkezőbb rajta az, hogy bár természetünkben minden visszás iránt ellenszenv van, hozzá vonzalommal viseltetünk. Termete szálás, magán a' sorson is diadalmat ígérő; de benne az erők nyugalomban hanyaglanak; életöröm, és csüggedtség egyiránt távol tőle. Hólyagos fekete szemei hadsergek' egyetlen pillantással áttekintésére teremtetteknek látszanak: de homályos fátyol vonja be elevenségöket; 's úgy látszik, ezer tárgy vonúlhat előttök el, míg egyen megakadnak. Nyílt homlokát a' derűtség királyi székül választaná; de tárgyatlan gond borong rajta, melly azt sem kisimulni, sem redőkbe szedődni nem hagyja. A' nevetéskor kellemes hajlatu orr, a' mosolygásra idomított ajkak, az arczgödröknek, és gyöngy fogsornak csak nevetés által előbájolható kecssei, a' hang, melly előadása által a' csekély tárgyat is mulatságossá teszi, 's a' könyűt is félvidoran csalja ki.... mind arra mutatnak, hogy ezen alak nem komorgani született: de azt a' vidékben még nem látták vidámnak, 's búsnak sem. Beszédei borzasztók, és még is nevetésesek, hogy soha sem tudhatni: tréfa vagy kétségbeesés' szavai-e? A' legiszonyubb eseteket használja föl elmességül; 's a' hallgató egyszerre érzi testét hideg borzadás, 's ajkát nevetés által futtatni végig. Maga soha sem nevet szavain, 's másokat is

inkább akar kizozni, mint mulattatni velök; de kizozni is csak jobb embereit szokta. Néha ösmeretlenek iránt is olly őszinte, mint próbált embereihez; de mások iránt a' nélkül, hogy okot adjanak rá, keble öszve szorúl, kedve borúlni kezd, hangja leesik, a' beszéd tárgyából mind inkább fogy ki, 's mintha a' természet akarná előttök nem szólnia, mert megbánua, akarhatja ellen is elnémúl. Azonban ezen különböztetés nem azt teszi, mintha némellyeket szeretne, másokat nem szeretne; ő szeretni senkit sem akar, nem szeretni senkit sem tud. Ollykor, főkép a' még alérdekek által meg nem vesztegetett ifjuság' társaságában, megfelejtkezik ridegségéről, 's illyenkor fűszere minden társaságnak: de ezen perczei rövidek, 's következményei a' legkeserűbb órák, mint a' beteges test' ollykori tetsző egészségének a' legterhesebb állapot. Egyetlen szó, legkisebb körülmény, pillanati elfoglalatlanság... főlrázzák önfeledéséből, 's akkor töstént jelen vannak borongásának miriad sötét képei; 's ki ekkor beszélni hallja, ha nem ösmeri, örültnek tartja; ha ösmeri, szánja, bár egyetlen kívánsága az emberekhez, hogy inkább üssék mint szánják. Ő a' mások' szeretetét nem keresi, nem érdemli; még is nagyobb mértékben bírja, mint valamennyi tetszelgők; még az állatok is előszeretettel simúlnak hozzá. Emberek közé csak akkor megy, ha epéje nagyobb, hogy sem magán kiönthesse; 's mivel szokottabb kedélye illyen, gyakran láthatni választott házainál. Így láttam én is, 's látása igen sokat változtata az életről nézetimen.

Barátim! emlékeztek-e még Zalánra, a' mi vig-pályatársunkra? Tudjátok-e, hogy az ő vig kedve végetlen volt? hogy őt komornak mondani magában kacaját okozott? hogy ő volt lelke minden társaságnak? hogy őt minden, és ő mindent milly lélekből szerete? hogy 'körünk' legszebb-reménye ő volt? Ha igen, úgy ösmeritek ezen sötét embert; mert ez nem más mint ő.

II. Bárdos.

Kik a' boldogságot külsőkből mérik, Zalán t született boldognak kiálták. Egy fia a' hatalmas gróf Bárdosnak, hét faluk' leendő úrra, a' szépnemnek már a' természettől kegyei-be ajánlva, növelve mindenre, mi a' férfit kápossá teszi, felsőbbek' és alsóbbak' szeretetét, mint valami varázs erővel, keresetlen, sőt néha kerülve is, megnyerő, egyformákat pedig nem ismerhető, fényezésre minden módoknak bőségében, öszveköttetéssel az ország' nagyjaihoz, 's olly hon' fia, hol az effélék fényes kinézéseket ígérek, különben is tulajdonokkal pazaron megáldva! Milliók mozognak a' nap' fényes, 's a' föld' sötét csillagaik között; kiknek illy körülmények között semmi ohajtásuk nem maradna. Zalán nem tartozott ezek közé, őt e' hiú ragyogványok sérték inkább mint éltették; 's örömet cserél a' kunyhók' homályába vonúlt fiával, ki őszintén szerető és szeretett szülők', egy édes tejen édes egygyé nevelt testvérek', szerelem ajándékozta élettárs', 's a' család közé be tartozó kevés munkasegédék' körében szük, de nem szükölködő életet él; annyira becsültetve, mennyit magában ér, munka után szükségét nem ismerő, 's az örömekek önkeblében kimeríthetlen forrásit bíró. Neki mély érzelmű kebel adatott. Úgy akará isten, hogy az illyeknek számlálhatlan keservek jussanak osztályrészül: 's még sincs nagyobb áldás, mint egy illy kebel. A' világ' fiainak egész éltők kéj, csak kevés perczök szenvedés; a' mélyebb lelkéknek egész éltök szenvedés; csak kevés perczök boldogság; de azokat az örökös kéj nem elégíti ki; a' nyomor' perczei leverik: ezek szenvedések által lélektökélyre érlelve, szenvedéseikben is nyugottabbak, elégtelbbek, mint azok a' kéj' öléu; kevés perczeik pedig olly boldogok, millyeket mennyben angyalok,

földön az ég' kevés próbáltjai élvezhetnek csak. De egy titka van a' feladásnak, 's jaj neked, ha azt el nem találtad! t. i. ha pályád' ködje, és tövisei kitérítének az útból, mellyen csillagaid vezérlenek, mert úgy végtelenben fogsz bolyongani, 's fájdalom és panasz közt haszon nélkül zúg le életed, üres könyűkben keresve vigasztalást; míg a' könyörű sír megszána hánykodásid', tompá keblébe nyel, hol nincs többé fájdalom, de kéj sincs! Zalán ezen feladás' kifejtésében nem volt szerencsés! Őt csapongó érzete a' kisértetek közt tulságokra ragadá, 's csak hosszú sorú sanyarok után juthata megint az igaz útra, mellyen egy rendkívüli lélek milliók telett áldás; valamint eltérve róla, veszély. Rajta a' sionhegyi méltóságos törvény, mellyet a' nagy törvényhozó biztosításul teve a' szülők' vétkeik ellen, egész mértékben teljesült, de ha történetét mélyebben vizsgáljuk, látandjuk: hogy azon törvény szent, és nagy-szerű, 's természetes eredményeken alapulván, igazságos, ha bár a' büntetés' perczei, mint minden fenyítéknél, keserűeknek tetszenek csak nem az igazságtalanságig!

Kik vele növelkedtünk, ismerjük az ő atyját, gróf Bárdost anecdotáiból. De azokból csak annyit tudunk: hogy atyja a' színért pazar, a' valóért fukar; hogy az érzelmeket, ha szentek, neve-ti: ha divatosok áldoz nékiek; hogy bár maga úgy nevezett becsületéért hétszer párharczolt, fiának azt tanácsolja: 'becsülettel főtt étket senki sem ett'; hogy bár maga soha nyakát meg nem hajtotta, fiától azt kíváná: görzsedezéssel keresse kenyerét; hogy bár maga szerelemnek ezreket áldozott, fiától azt kívánja: gyökerét is nevelje ki szivéből, 's olly élet módnak nézze a' házasságot, melly pazarlásait vissza fizesse; hogy bár maga nyelvén untalan hazát és királyt penget: fia jókor tanulja meg mind kettőt csak jövedelemforrásnak nézni, és használni; hogy bár maga kártaházakban legaljasabb emberek-

kel meghittén társalkodik: fijá szeretett barátjaitól vonúljon el, ha születés-különbség van közöttök; hogy fia két perczet nem tölthet erkölcsi leczkéi miatt vele, ki maga a' vásottság' nagy fejedelme. . . . Azonban ezek csak felszínei beljegyének. A' törpe czövektermet zsarnoki állásban, a' kondor sertéshaj, a' szegletes homlok kényúri kifejezésü redőkkel, a' meredező vérmes zöld szemek, a' szürkés sárga ábrázat szeretlen élet' nyomaival, a' fitos orr fintorgatói ránczokkal, az elmállott fogak nyalánk élet' romjai, a' hátra szeptt kurta nyak, a' mesterségesen nevelt pókhas . . . még legszebb részei lényének, 's csak annyi emlékezetes felölök, hogy ezen testnek illő kecsben tartása egy faluját nyelte be. Ő egy büntető csapás mindeneken, kik körébe jutni szerencsétlenek voltak. Nagy helytt nem létezett ember, ki előtt emlékezetessé nem tette magát. Némelly tréfája vidékek' boldogságába került. Furfangjai' kivihetésében semmi sem volt előtte szent, semmi elég nagy akadály, vagy áldozat! Neve távolról is megzavará a' házasok' nyugalmát, 's a' szülőket aggódókká tette. Alattvalóit mesterségesen kigondolt módokon sanyargatta; a' felsőbbsegeken valóságos büntosor. Törvényeken daczolnia még legkisebb gondjába került. És még is azt hitte: hogy ő jeles ember. Dicsekedve beszélte kalandjait. Divatossá tudta tenni szellemét. Bolondnak tartott minden hozzá hasonlatlant, 's még a' hazafiság' szent koszorúja után is kinyújtotta kezeit.

Neje legszebb hölgy volt, ki hazánkban értünkre fölvirült; mint egy arra születve, hogy az embergyülölök látására kibéküljenek. Erővel szakasztá ki ezt, nagyra vágyó szülői' jóvá hagyásokbul, a' legforróbb szerelem' karjai között, mellynek boldogságát istenek irigyelheték. De a' boldogítani született lény, őt boldoggá nem teheté. Arcza' halavány vonásain örökös szemre hányást olvasa; erénye sértő ellentétele volt feslett életének, 's a' féltés kísértet gya-

nánt üldözé. Első szülöttének önkezevel löke párnát lélekezete' ellenébe, mert nem hasonlított hozzá, 's midőn a' második sem volt hibebb képmása, anyját kikorbácsoltatá kastélyából, halállal fenyegetve, ha többé vára' környezetében mutatkoznék; a' csecsemőt kölykes eb' emlőjére vetteté, később dajkakézre bízta szoros felügyelet alatt. Első években több próbák tétettek a' gyermek' elorzására: de a' szoros vigyázat lehetlenné tette. Nincs kétség, hogy ezeket anyja tette legyen; de egy idő óta ezek is, és minden hír felőle megszűntek. Évek' multával fölbredt Bár dos ban a' természet' szava; egészen kegyébe vette fiát, 's költéséges neveléssel akarta helyre ütni előbbi igazságtalanságait. De nejről — mivel féktelen szabadságát korlátolta volna — nem akart tudni.

Ezen másod szülött volt Z al á n. Fiatalkori viszonyairól már emlékeztünk. De következett a' tettek' kora. A' különböző elemek mind inkább fejlődtek; de Z al á n nak türelmes szelidsége, atyjának szigorú keménysége nem engedék kitörésig menni. Jött végre az ifju' életben leghatározóbb pont — a' szerelem. A' léány, kit Z al á n szerete, szegény nemes ház' szülötte volt; annál gazdagabb lélekben. Szűkös körülményei elkedvetlenítvén, csak akkor ment emberek közé, ha ki nem kerülhetett: még is több olcsárlója volt, mint a' leggonoszabbnak. Akadt végre egy, ki őt is megérté; 's ezen egynek méltánylása gazdag kárpótlás egész világ' előítéletéért. Ez Z al á n volt. Jóstudomány nélkül is képzelhetitek, hogy Bár dos grófnak illy meny nem kellett. Z al á n állhatatos maradt szerelméhez, Bár dos tilalmához, 's a' következés Z al á n' kitagadtatása lett. Elvetve államost a' világban, környezve a' rút szegénységtől, 's annak életkedv ölö egész társaságától. Minden vagyona egy angyal szív' birtoka volt, de az inség' ölen még ezen boldogsága is keserűméreggé vált. Fenn említett búbája: ,mindenek'

szeretetét birni, el tünék, mert egész búbájában állott, hogy akkor néki senkire, rá pedig soknak vala szüksége. Az egykor gazdag reményűnek jövője telborúlt. Munkájával fedezé napi szükségeit, de mi szűkebb nálunk, mint a munka? Egy veszedelmes előítélet: alma nem esik messze fájától, nyomon üldözé. Atyja hibáit rajta torolák vissza; 's megkellett buknia, nehogy hasonló lehessen. Idők multak, 's két szép gyermek nevezé atyjának, kikét nem kelle atyai szemmel nézni, hogy gyönyörrel töltésék el a' lelket. De Z al á n t föl nem deríthették; körültekintett, és fia előtt csak két útat látott: a' bűnét, vagy a' szerencsétlenségét. Megölelte leányát, és levereték, mert mind azoknak, kikhez hasonlítandani ohajtá, bút tapasztalt arczokon. Majd nevesebb csapások következtek. A' sok gyötrelem erőt vett neje' gyengélkedő egészségén; és sirba szállani látá azon egyet is, ki egyedül enyhítheté minden, isten' képére teremtetek között. Maga ásta meg sirját; maga földte bé hanttal; könny nem hullott szeméből; hang nem röpült ki ajkán. Miután a' véggöröngyöt rá voná, két karjára emelé kisdedeit, 's örült hidegséggel távozék.

A' fásultság' ezen lépcsőjén találók őt becsélyünk' kezdetén, önmaga ellen dühöngve. —
(Folytatása közelebről.)

A' kínvallatás' eltöröltetése Glasgowban.

Alig száz éve még, 's Glasgowban, Angolhonnak kereskedési élénkség, 's népességre nézve második rangú városában, divatozott a' középkor' egyik barbar, 's emberiséget lealacsonító szokása, a' kínvallatás (tortura). Iszonyú kínzások vártak a' szerencsétlen bűnösre, 's még szerencsétlenebb ártatlanra, ha a' bünt, mellyel vádoltatott, 's mellynek sok még gondolatjától

is össze borzadott, tagadni merészkedett. A' megátalkodott lelkü, 's szilárd testalkatu gonosztévő daczolt a' vad törvény' szigorúságával, a' midőn az ártatlan 's a' kínoktól rettegő szerencsétlen, a' legtisztább öntudattal is, mintsem a' halálnál ezerszer kegyetlenebb kínokra adja magát, égrekiáltó bűnöket vallott magára, 's önként lépett a' vérpadra. 1736ban még Glasgow is számtalan áldozatit látta ezen kegyetlen szokásnak, a' midőn annak a' következő igen érdekes történet egyszerre, 's örökre végét vetett.

Dixon György, fija egy glasgowi szatocsnak, fülíg szerelmes volt a' gazdag és előkelő Frazer' leányába, ki a' külvárosok' egyikén csinos kertektől övedzett izletes lakában tartózkodott. Misz Flora, így hívták a' fiatal 's angyal lelkéért szomszédaitól nagyon tisztelt leánykát, szerelmet szerelemmel viszonzá, mert Dixon becsületes, 's egyike vala Glasgow' legszebb férfainak. Megkéré atyjától a' leány' kezét, de Frazer megvetéssel utasítá el a' szatocsivadék' kérelmét. Dixon elkeseredve, szíve leányát egy találkozássra kérte meg, 's azt meg is nyerte. Éjjelenként a' Frazer' kertjeiben találkoztak a' szerelmesek. A' kertbe Dixon egy nyiladékon át juthatott, mellyet ő maga nyitott a' korlátan, mindég gondosan eltakart, mikor a' reg' közeledtével a' pacsirta' első hangja őt távozásra inté. A' találkozások több hónapokig szakadatlan tartottak, a' nélkül, hogy a' Frazer' házában valamit sejdítnének kalandorink' viszonyiból. Egykor azonban, a' mint Dixon hajnal' hasadtával a' nyiladékon át suhant, úgy tetszett, mintha a' Frazer' kertjével átellenben fekvő ház' ajtaja halálal betevődnék. Aggodalma rendkívüli volt; azonban másnap ismét a' kertben termett, 's Misz Florát tudósítá a' történet felől. Kivánsága szerint egyedül maradott a' kertben; Dixon egy a' kertelés melletti fatörzsökhöz támaszkodva végére akart járni, ha leskelődnek-e utána a' szomszédok vagy sem. Eltölt az éj minden nesz

nélkül, 's a' szerelmesek' aggodalma lecsillapult. Csakugyan réa ismertek volt a' szomszédok Dixonra; látván t. i. hogy valaki a' Frazer' kertjébe bélopózik, tudni akarták, kalandor-e vagy tolvaj az éji látogató, 's utána léstek. Mint-hogy Misz Florát minden, ki közelebbről ismerte, szerette és becsülte, inkább' szánó értelemmel ítélték ezen viszonya felől, kárhöz-taták az apa' szívtelen bánását, 's a' felfedezés' titkát mindnyájan megőrizték. Így állottak a' dolgok egy ideig, a' midőn egy reggel az öreg Frazer a' társalkodó teremben az almáriomok' fiokjait feltörve látván észrevette, hogy minden ezüst arany nemüket 's más drágaságokat el-raboltak. A' vén ember ezen felfedezésen rend-kivüli dühbe jött, 's akkora lármát ütött, hogy néhány órák alatt a' történetét már az egész szomszédság megtudta. A' rablókat senki sem ismerte; 's a' mint hozzá vetőleg a' dolgok állottak, sikertelen lesz vala minden nyomozódás, ha a' Frazer' szomszédjai ez által magokról még a' gyanút is elhárítandólag azt nem nyilatko-zatják a' törvényszék előtt, hogy ők ismerik a' tolvajt. Ekkor elbeszéltek, miként lopózkodt bé-éjjelenként Dixon a' Frazer' kertjébe, 's minő időben szokott onnan eltávozni. A' szegény ifiut töstént letartóztatták, 's a' fogházba hurczolták.

Dixon ugyan a' vádat megvetéssel útasítá el magától; de a' külszin ellene bizonyított. Azonban midőn a' szomszédok, kik őt gyakran elsuhanni láták a' Frazer' kertjeiből, vele szembesítettek, 's vallomásaikat jelenlétében is körülményesen ismételték volna, néma lön ő mint a' sír 's hall-gatott. Kérdeztetvén, hogy mi keresete lett volna illy idő tájban a' kertben, ismét hallgatással felelt, minthogy a' kérdéses tárgyba, mint könnyen gondolható, kedvesét beléhozni nem a-karván, egyéb felvilágosítást nem adhatott. A' fogházba kísértetvén, ott ismét erősíté ártatlan-ságát, 's újra nyilvánítá, mikép' vádlóinak bi-zonyítása még nem elégséges réa halálos itéle-

tet mondani. Dixonnak igaza volt; a' tanúk' bi-zonyítása nem volt elégséges a' büntetet általa elkövetettnek nyilatkoztatni, még hátra volt az önvallomás; de azon időkben kezökbe volt az ítélőbiráknak azon csalhatatlan mód, melly által a' bévádlottat, ha bár ártatlanul is önval-lomásra kényszeríthették, mint azt töstént lá-tandjuk.

Ezen mód a' kínvallatás volt, mellyet imigy vettek gyakorlatba: a' vádlottat a' háttára fektették, 's egy tölcséren annyi vizet töltöttek be-léje, a' mennyit csak belrészei elfogadhattak. Ez megesvén, egy deszkát fektettek hosszanta teste' felibe, mellyre a' bakó inas egy magas állásról több versben olly erővel szökdelte alá, hogy ez által a' kínzott' testéből a' vizet egyszerre ki-nyomta. Ha a' vádlott tovább is megátalkodva tagadta a' réa fogott büntetet, a' tölcséert újra alkalmazták a' szerencsétlen' szájára, 's a' vízzel esordultig tölt testre újra leszökött a' törvény szolga, 's ez mind addig tartott, míg a' nyomorult kínjai közt kiadá lelkét, vagy iszonyu fájdalomai miatt magát bünösnek vallotta.

Dixon az első próbát hősi bátorsággal ki-állotta; de a' második alatt már elveszté jelen-létét 's minden erejét; vallott mindent a' mit a' birák akartak, 's az isten' nevére kérte őket, hajtának minél elébb végre rajta a' halálos ité-letet. De a' bíró az illyen esetekben siket, és kérlelhetlen volt, mint maga az örök végzet. A' halálos ítélet' végrehajtását más időre halasztot-ták. Szokásban volt azon időben Skocziában, hogy a' halálra ítélt bünösöket három hónaponként innepélyes szertartások közt és együtt végezték ki.— A' három hónap még nem telt volt el, 's erre vártak Dixonnal is.

Képzelné lehet a' Misz Flora' kétségbeesé-sét, midőn kedvesének halálra ítéltetését meg-hallotta. Csak szenvedélye' szavára hallgatva töstént a' bíró elébe sietett, 's annak mintegy gyon-tatójának körülményesen elbeszélte Dixonhozi szerelmét, az éji kalandokat, együtt mulatá-

saikat, elválásokat 'sa' t. „Lehetetlen hogy ő bűnös legyen, monda Misz Flora zokogva, hisz azon éjet, mellyen a' tolvajság történt, szobamban töltötte, 's csak nem hajnalig egy lépést sem távozott onnan, reggelre kelvé magam kísértem őt a' kertelésen levő nyiladékiig, 's eltávozván magam fedtem be ismét zöld galyakkal a' nyiladékokat.“

A' bíró hidegen hallgatá végig a' fiatal leányka' nyilatkozatát. „Kegyed, úgy mond ő, szereti Dixont, 's a' mi nagyon természetes, most meg akarja őt menteni, de a' törvényszék egy ilyen vallomást, mellyet a' szenvedély 's nem a' józan megfontolás mondat, el nem fogadhat; csak Dixon lophatta be magát ura atyja' szobáiba, csak ő tehetta a' tolvajságot, ő bűnös; maga vallotta azt; ő meg fog halni.“

Reményvesztvé, 's a' kétségbe eséssel háttáros elcsüggedéssel távozott el Misz Flora az elfásult lelkű bíró elől, de azon szilárd elhatározással, hogy kedvese' halálát egy perczzel sem éli túl.

Ekkoron éppen két híres tolvaj volt befogva, mindenik mint Dixon is, halálra ítélve, mint-hogy a' város' több részeiben történt házfeltörésekben főczinkosoknak találtattak. Megítéltetésük után Dixonnal ugyan azon tömlöczbe őriztettek. Szólhattak ugyan egymással, de lebilincselve levén, egymáshoz nem közeledhettek. A' tolvajok Dixon' fiatalságán 's nemes tartásán nem győzvéen eléggé csudálkozni, kérdezték okát velők egy sorsra jutásának; ő őszintén beszélte le előttök történeteit, mit ők feszült 's mindig növekedő figyelemmel hallgattak.

„Hogyan? 's te a' vén Frazer' házában elkövetett tolvajság miatt kerültél ide?“ kérdé az egyik.

„Igen, felele Dixon, ez minden bűnöm az életben.“

„Még is komoly tréfa lenne az, folytatá a' másik tolvaj, ha őt halálra vitetni engednök.“

„S még furcsább az, monda a' másik, ha az ostoba ítélőszék' szeméit felnyitnök.“

„Mit akartok ezzel mondani?“ kérdé a' fiatal férfi.

„Csak azt, hogy a' szóban levő tolvajságot, melly miatt halálra ítéltéttél, magunk követtük el.“

„Lehetséges-e? Oh könyörüljetekek hát rajtam ártatlanon, 's szabadítsatok meg.“

„Szívesen! 's minthogy magunkat sem menhetjük meg, legalább tégedet megtartandunk az életnek; 's tiédnek, de csak egy feltétel alatt.“

„És az?“

„Semmi egyéb mint az, hogy testeinket, mellyeket a' bakótól már hihetőleg a' glasgowi sebészek megvásároltak, váltsd vissza; 's tetteid el.“

„Becsülétemre meg lesz.“

„Továbbá, hogy mindenikünk' lelkéért saját erszényedre két két misét olvastass, mert mi irlandiak, 's jó catholicusok keresztények vagyunk.“

„Ezt is ígérem.“

„Jól van! hívjad tehát a' tömlöcztartót, hogy a' bíróságnak tegyen jelentést, mi előtte mindeneket készek vagyunk megvallani.“

A' gonosztévők szóról szóra elbeszélék a' bíróság előtt, a' legcsekélyebb körülményt sem hallgatva el, hogy miként törtek be a' Frazer' házába, miként, 's minemü portékát oroztak el, sőt a' helyet is kimutatták, hova az elorzottak' egy részét elrejtették, mi után vallomásuk' igazsága felől nem leheté többé egy szempillantásig is kételkedni. Dixont töstént szabadon bocsátották, 's vizsgáztatásul minden kitelhetőkben megígérték a' kárpótlást. Dixon csak egyet t. i. a' kínvallatás' eltöröltetését kívánta. A' közvélemény minden erejével pártolta ezen kívánatot, elannyira, hogy a' glasgowi törvényszék kénytelen volt örökre véget vetni egy olyan eszköz használásának, mellyel az igazság' ürügye alatt, a' szerencsétlen bűnáldozatok' igazainak olly borzasztó letapodásával, annyi visszaélések történhettek, 's történt főleg a' szem előtti példában jelenleg is.

Dixont még egy más jutalom is várta. A' közvélemény szószólója lön neki a' kemény szívű Frazer előtt is, 's ő nem tagadhatá még többé leánya' kezét egy olyan jó fiutól, ki csak egy szerencsés pillanatnak köszönheté, hogy tiszta szerelméért vérével nem lakolt.

Misz Flora csak hamar Dixon' neje, 's kiállott szenvedéseinek édes vizsgáztatása lön.